

УДК 159.9 :37.011.3-051

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ВЧИТЕЛЯ В КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ МОВЛЕННЕВО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Тетяна Кириченко

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»,
вул. Сухомлинського 30, Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401
glushenko13@ukr.net

АНОТАЦІЯ. У статті розглядаються психологічні особливості саморегуляції як фундаментальної характеристики особистості, що займає чільне місце в структурі професійно-мовленнєвої діяльності вчителя. Наголошено, що саморегуляція вчителя обумовлює індивідуальну й типову своєрідність комунікативної поведінки та виражається у процесі мовленнєво-педагогічного спілкування. Здійснено аналіз різносторонніх підходів учених до поняття комунікації. Зауважено, що характерною особливістю мовленнєвого спілкування є його діалогічність, а основним ресурсом саморегуляції вчителя в комунікації є діалогічна інтенція. Продуктивність саморегуляції в комунікативному акті визначається цілями і цінностями мовленнєвого спілкування. За допомогою саморегуляції вчитель підтримує стабільний рівень комунікативної активності незалежно від мінливості психічних станів. Зазначено, що вчитель у процесі мовленнєвого спілкування виступає комунікативною особистістю, яка сама вибирає та застосовує ту або іншу його стратегію.

Ключові слова: саморегуляція, комунікація, мовленнєве спілкування, мовленнєво-педагогічна діяльність учителя, комунікативна особистість, саморегуляція вчителя в комунікації.

Вступ

Пріоритетною ознакою сучасного етапу розвитку психології в Україні є гостра потреба пошуку тих сутнісних характеристик особистості, які б сприяли конструктивному розв'язанню чисельних проблем у всіх формах її активності. До них, насамперед, належать відповідальність, автономність, комунікабельність, ініціативність, самоорганізація. Фундаментальною характеристикою особистості у цьому контексті виступає саморегуляція, що здійснюється

в комунікації. Проблема саморегуляції, попри багаторічну історію вивчення, актуальність та значущість, вирізняється складністю, багатомірністю й неоднозначністю. Це зумовлено тим, що саморегуляція виступає провідним і визначальним психічним процесом будь-якого виду життєдіяльності особистості, забезпечуючи адекватність діяльності її предмету, засобам та умовам. Відтак цілком закономірно вказаний феномен посідає значуще місце у міждисциплінарному вимірі наукових досліджень. Цілеспрямована саморегуляція в комунікації постає індикатором успішності діяльності, засобом саморозвитку, самореалізації і досягнення суб'єктом мовленнєвої діяльності поставленої мети. У цьому зв'язку одним із наріжних завдань, що поставили перед нашим суспільством загалом і системою освіти зокрема, є створення сприятливих умов для формування саморегуляції особистості в комунікативних актах. Попри незначний інтерес науковців до проблеми саморегуляції особистості в комунікації, її значення та вплив на сферу мовленнєвого спілкування в реальному житті людини залишається достатньо високим. Поза увагою науковців залишаються і проблеми прояву саморегуляції вчителя в комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Інтерес до проблеми психічної саморегуляції зріс за останні роки. Про це свідчить той факт, що до феномена саморегуляції звертаються у своїх дослідженнях представники різних психологічних дисциплін. В енциклопедичному варіанті це поняття визначається, як доцільне функціонування живих систем різних рівнів організації та складності. Особливу роль у становленні сучасних уявлень про саморегуляцію відіграв системний підхід, у рамках якого підкреслюється необхідність її вивчення як процесу, що має багаторівневу детермінацію. Згідно із системним підходом, психічна саморегуляція включає психомоторну, когнітивну, комунікативну сфери життя людини, виявляється в перебігові цілісної поведінки і діяльності, а також у взаєминах між людьми (Кириченко, 2008).

Як зазначав С.Л. Рубінштейн, саморегуляція – це функціональне вираження тих внутрішніх умов, які визначають ефект зовнішніх, у тому числі, соціальних впливів. Дослідник наголошував на необхідності вивчення особистісного рівня

саморегуляції, підкреслюючи, що регулятивні процеси закріплюються в особистості у формі характеру і здібностей та діють на всіх рівнях активності людини, забезпечуючи успішність будь-якої діяльності (Рубінштейн, 2003). Отже, принцип активності та самоактуалізації особистості закладений уже в самому розумінні поняття «саморегуляція» – це індивідуальний спосіб координації психічних процесів, станів, властивостей і компенсації недоліків та оптимізації потенційних здібностей, якостей та можливостей (Осницький, 2007). Саме цілеспрямована активність, яка реалізує все багатство дієвих стосунків з реальним світом, є основним модусом суб'єктивного буття людини. Від рівня досконалості процесів саморегуляції залежить успішність, надійність, продуктивність, кінцевий результат будь-якого акту довільної активності. Усвідомлену саморегуляцію О.О. Конопкін розглядає як «...системно організований процес внутрішньопсихічної активності людини по ініціації, побудові, управлінню, підтримуванню різними видами і формами довільної активності, безпосередньо прийнятими людиною цілями» (Конопкін, 1995: 6).

В.І. Моросанова розрізняє індивідуальні стилі саморегуляції. Стильові особливості саморегуляції це – типові для особистості й найбільш суттєві індивідуальні особливості організації й управління власною зовнішньою та внутрішньою активністю, яка проявляється в різних її видах. Ідеться також про особливий клас рис – регулятивно-особистісних властивостей. Вони, з одного боку, виступають, як характеристики цілісної системи регуляції, а з іншого – виявляють свою належність до особистості як суб'єкта діяльності та виявляються її рисами. Регулятивно-особистісні властивості – це риси індивідуальності, які характеризують її як суб'єкта життєдіяльності, з точки зору індивідуальних можливостей свідомо ставити цілі активності й керувати їх досягненнями (Моросанова, 2002).

У дослідженнях Н.І. Пов'якель саморегуляція виступає професійно важливою властивістю мислення фахівця, що ґрунтується на Я-концепції, виступає системою засобів професійного самоусвідомлення та самоорганізації з метою успішного вирішення завдань. Вчена визначає саморегуляцію як значною мірою усвідомлене, цілеспрямоване планування й продукування цілей, їх співорганізацію в єдиній послідовності

відповідно до професійно значущих технологій, оцінки їхніх якостей й специфіки реалізації (Пов'якель, 2003). Таким чином, саморегуляція виступає як наслідок надскладних нелінійних процесів у багатомірній системі людина-світ, що ведуть до самоорганізації цієї системи. Проаналізовані дослідження, присвячені різним проблемам саморегуляції особистості дають підстави стверджувати, що психолінгвістичний аспект саморегуляції в комунікації майже не представлений у системі професійної діяльності вчителя.

Мета статті: представити результати теоретичного вивчення особливостей саморегуляції вчителя в комунікації та впровадження цього поняття у психолінгвістику.

Методи і методики дослідження

У дослідженні використано теоретичні методи, зокрема: аналіз психологічної та психолінгвістичної літератури з проблеми дослідження, узагальнення, що застосовувалось для визначення особливостей саморегуляції вчителя в комунікації.

Результати дослідження

Саморегуляція є новим напрямом у психології й має відносно коротку історію вивчення в зарубіжних і вітчизняних наукових розвідках. Зазвичай у межах такого дослідження визначають її функціональні особливості, регулятивні процеси, комунікативні риси особистості. Психологи вважають комунікативні якості людини особливою підструктурою особистості. Ця підструктура має такі характеристики, як мовленнєва активність, реакція на чужі репліки, кількість реплік, що знайшли відгук у партнерів, кількість реплік, що були перервані, частота зміни теми, рівень емпатії висловлювань тощо.

Слід зауважити, що у психолінгвістиці існують різні точки зору щодо розуміння самого поняття «комунікація». У контексті нашого дослідження слушною є думка українського психолінгвіста Л.О. Калмикової про те, що тлумачення комунікації тільки як передачі інформації не відповідає сучасному розумінню цього смислового процесу і є застарілим. Вчена визначає комунікацію як смислову взаємодію кількох її учасників, але не менше двох: «Комунікація, як процес, передбачає наявність двох мовленнєвих проявів: говоріння – продуктивний вид мислення (в усній або

письмовій формі) й аудіювання – рецептивний вид мовлення (сприймання й розуміння інформації на слух або під час читання) (Калмикова, 2016: 260). У свою чергу італійський вчений М. Коццоліно розглядає комунікацію, як систему, що включає соціальні суб'єкти і потребує потрійної інтерпретації. У цій системі взаємодіють Я (суб'єкт), інший (соціальний суб'єкт) і об'єкт, котрий може бути фізичним, соціальним, реальним, уявним (Коццоліно, 2009: 22). Таким чином, комунікація у психолінгвістичному значенні розглядається як смислова взаємодія, що включає різні соціальні суб'єкти й не зводиться до поняття спілкування, яке є значно ширшим й окрім комунікації містить перцепцію та інтеракцію.

Однією з найважливіших професійних якостей сучасного вчителя є високий рівень розвитку саморегуляції в комунікації. Ця характеристика особистості визначає життєвий шлях і діяльність педагога й знаходить свій вияв у міжособистісній взаємодії і, в першу чергу, в мовленнєвому спілкуванні з учнями.

Теоретичний аналіз наукової літератури також дозволяє виокремити сформульоване О.С. Ніколаєнко визначення «комунікативної саморегуляції». На думку автора? комунікативна саморегуляція – це системно організований процес внутрішньої психічної активності людини з ініціації, побудови, підтримки та управління різними видами та формами довільної комунікативної активності, спрямованої на досягнення цілей спілкування (Ніколаєнко, 2007). Це визначення в основному співпадає з визначенням свідомої саморегуляції, надане О.О. Конопкіним (Конопкін, 1995).

Відтак, спираючись на існуючі підходи до саморегуляції і комунікації особистості, характеризуємо саморегуляцію в комунікації як професійно значущу якість учителя, яка обумовлює його індивідуальну й типову своєрідність комунікативної поведінки та виражається у процесі педагогічно-мовленнєвого спілкування. Слід також зазначити, що питанням педагогічного спілкування, комунікативної компетентності та професійної діяльності вчителя присвячено багато досліджень, а от спеціальні психолінгвістичні дослідження саморегуляції в комунікації не здійснювались.

Сфера педагогічної праці відноситься до такого виду професійної діяльності, де провідну роль відіграє мовленнєве

спілкування. О.О. Леонтьєв визначає спілкування як систему цілеспрямованих та мотивованих процесів, які забезпечують взаємодію людей у колективній діяльності, що реалізують суспільні, особистісні, психологічні стосунки та використовують специфічні засоби, насамперед, мову. При цьому О.О. Леонтьєв наголошував, що у спілкуванні базову роль відіграє знакова комунікація. У свою чергу, в середині знакової комунікації можна виділити: мовленнєве спілкування; спілкування за допомогою невербальних знакових систем; спілкування за допомогою вторинних знакових систем (Леонтьєв, 2008). З огляду на викладене, дуже важливим уявляється знання головних змістовних ознак педагогічно-мовленнєвого спілкування, що дозволить визначити напрямки розвитку й особливості формування саморегуляції вчителя в комунікації у педагогічній діяльності.

Власне професійно-педагогічне спілкування в широкому його значенні розуміють як систему прийомів і методів, які забезпечують реалізацію цілей і завдань педагогічної діяльності та організують, спрямовують соціально-психологічну взаємодію педагога й вихованців; змістом цієї взаємодії є обмін інформацією, міжособистісне пізнання, організація й регуляція взаємин за допомогою різних комунікативних засобів з метою здійснення виховного впливу, а також цілісна педагогічно доцільна самопрезентація особистості педагога в аудиторії (Кан-Калик, 1987).

Говорячи про структурну одиницю педагогічно спілкування, І.О. Зимня підкреслює, що в комунікативному акті необхідно розрізняти, з одного боку, «комунікатора» (вчителя, викладача або учня, студента), а з іншого боку, «реципієнта» (учня, студента або вчителя, викладача). Важливо підкреслити, що в структурі комунікативного акту фіксуються тільки суб'єкти активної взаємодії. Функціональною одиницею мовленнєвого спілкування є комунікативна задача, що функціонує усередині комунікативного акту (Зимня, 2001). Отже, педагогічне спілкування є різновидом професійно-мовленнєвого спілкування, через яке dokonується соціально-психологічна взаємодія її суб'єктів і реалізується «операційним» механізмом діяльності тобто мовним засобом.

Характерною особливістю мовленнєво-педагогічного спілкування є його діалогічність. Це комунікативна смислова взаємодія вчителя з учням у навчально-виховному процесі,

метою якого є мовленнєвий вплив на учнів, спрямований на їх інтелектуальне та особистісне зростання. С.О. Шеїн діалогічну форму педагогічного спілкування характеризує: особистісною рівністю, «суб'єкт-суб'єктними» стосунками вчителя з учнями, центрацією не тільки на своїх потребах, але й на потребах учнів, свободою дискусій, прагненням до творчості, імпровізації, експериментування тощо (Шеїн, 1991).

Вважаємо, що зрілі форми саморегуляції вчителя в комунікації можливі лише у випадку, коли не тільки його зовнішнє мовлення, а й внутрішнє мовлення є діалогічним. Адже вчителю необхідно бути здатним почути не тільки іншу людину, але й власні внутрішні інтенції. Тому основним ресурсом саморегуляції вчителя в комунікації є внутрішній діалог – характеристика внутрішньої смислової активності особистості в ситуації блокування і фрустрації власних внутрішньо мовленнєвих задумів. Учитель у процесі педагогічно-мовленнєвого спілкування виступає комунікативною особистістю. В.В. Красних визначає комунікативну особистість як конкретного учасника конкретного комунікативного акту, реально діючого в реальній комунікації. Це є мовленнєва особистість, яка реалізує себе у комунікації, вибирає та застосовує ту або іншу *стратегію* мовленнєвого спілкування (Красних, 2001).

Отже, продуктивність саморегуляції вчителя в комунікації визначається, насамперед, цілями і цінностями мовленнєвого спілкування, що мають бути прийняті всіма суб'єктами педагогічного процесу. Адже особливістю педагогічно-мовленнєвого спілкування є його поліінформативність, яка полягає в тому, що мовленнєве повідомлення має складний комунікативно-предметний зміст, який являє собою єдність змістовного, експресивного та спонукального його планів.

Висновки

Саморегуляція вчителя в комунікації спонукається внутрішніми і зовнішніми факторами, що дозволяє впливати на власну комунікативну діяльність і поведінку. За допомогою саморегуляції вчитель підтримує стабільний рівень комунікативної активності незалежно від мінливості психічних станів. Потужним зовнішнім фактором розвитку саморегуляції вчителя в комунікації є професійна педагогічно-мовленнєва діяльність, взаємодія педагога

з учнями, що визначає стратегію мовленнєвого спілкування. Внутрішнім фактором саморегуляції вчителя в комунікації є усвідомлення ним власної суб'єктності, внутрішньої смислової активності, здатність мобілізувати мотиваційні, інтенційні, когнітивні, програмувальні, граматичні ресурси мовлення та свідомо ставити мету. Проблема саморегуляції вчителя в комунікації у психолінгвістичному вимірі недостатньо вивчена й потребує додаткових досліджень.

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у визначенні структурних компонентів та механізмів саморегуляції вчителя в комунікації. Важливим перспективним напрямом є розробка та апробація системи діагностичних психолінгвістичних засобів з вивчення особливостей прояву саморегуляції вчителя в комунікативному акті. Цікавими стануть дослідження означеної проблеми у гендерному та віковому аспектах.

Література:

- Зимняя, И.А. (2001). Лингвопсихология речевой деятельности. – Воронеж: НПО МОДЭК. – 432 с.
- Кан-Калик, В.А. (1987). Учителю о педагогическом общении / В.А. Кан-Калик. – М. : Просвещение. – 97 с.
- Калмикова, Л.О. (2016). Развитие коммуникативной личности в условиях смысловой взаимодействия // Развитие личности в различных условиях социализации : коллективная монография / за науч. редакцией проф. Л.О. Калмиковой, Г.О. Хомич. – К. : Издательский дом «Слово». – С. 259–282.
- Кириченко, Т.В. (2008). Психология саморегуляции поведения личности / Т.В. Кириченко. – К. : Міленіум. – 123 с.
- Коццолино, М. (2009). Невербальная коммуникация. Теории, функции, язык и знак / Мауро Коццолино. – Х. : Изд-во «Гуманитарный центр». – 248 с.
- Конопкин, О.А. (1995). Психическая саморегуляция произвольной активности человека / Структурно-функциональный аспект / Олег Александрович Конопкин // Вопросы психологии. – № 1. – С. 5–12.
- Красных, В.В. (2001). Основы психолінгвістики и теории коммуникации : курс лекций / В.В. Красных. – 270с.
- Леонтьев, А.А. (2008). Психология общения / А.А. Леонтьев. – М : Смысл : ИЦ Академия. – 368 с.
- Моросанова, В.И. (2002). Личностные аспекты саморегуляции произвольной активности человека // Психологический журнал / В.И. Моросанова. – Том 23, № 6. – С. 5–17.
- Ніколаєнко, О.С. (2007). Теоретичний аналіз розвитку комунікативної саморегуляції майбутніх психологів у процесі професійної підготовки // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки. Зб. наук. праць. Вип. 18 (42). / О.С. Ніколаєнко. – С. 247–251.

- Осницкий, А.К. (2007). Роль осознанной саморегуляции в учебной деятельности подростков обучающихся в классах КРО / А.К. Осницкий, Н.В. Астахова // Вопросы психологии. – № 3. – С. 42–51.
- Пов'якель, Н.І. (2003). Професіогенез саморегуляції професійного мислення у практичних психологів. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. – 295 с.
- Рубинштейн, С.Л. (2003). Бытие и сознание. Человек и лицо / Сергей Леонидович Рубинштейн. – М.: Питер. – 508 с.
- Шени, С.А. (1991). Диалог как основа педагогического общения // Вопросы психологии. – № 1. – С. 44–51.

References:

- Zimniaia, I.A. (2001). *Lingvopsikhologia rechevoi deiatelnosti [Lingvo-psychology of verba lactivity]*. Voronezh: NPOMODEK [in Russian].
- Кан-Калык, В.А. (1987). *Uchiteliu o pedagogicheskom obshchenii [For a teacher on pedagogical communication]*. Moskva: Prosveshchenie [in Russian].
- Kalmykova, L.O. & Khomych, H.O. (Ed.) (2016). *Rozvytok komunikatyvnoi osobystosti v umovakh smyslovoi vzaiemodii [The development of a communicative personality under the conditions of semantic interaction]*. Kyiv: Vydavnychi dim «Slovo» [in Ukrainian].
- Курченко, Т.В. (2008). *Psychologia samorehuliatcii povedinky osobystosti [Psychology of self-regulation of personality behaviour]*. Kyiv : Milenium [in Ukrainian].
- Kotstsolino, M. (2009). *Neverbalnaia komunikatsia. Teorii, funktsii, yazykiznak [Non verbal communication. The ories, functions, language and sign]*. Kharkiv: Izdatelstvo «Humanitarnyit sentr» [in Ukrainian].
- Konopkin, O.A. (1995). *Psikhicheskaiia samoreguliatcia proizvolnoi aktivnosti cheloveka. Strukturno-funktsionalnyi aspect [Psychic self-regulation of voluntary human activity. Structure-functional aspect]*. *Voprosy psikhologii – Psychological Questions*, 1, 5–12 [in Russian].
- Krasnykh, V.V. (2001). *Osnovy psikholingvistiki I teorii komunikatsii: kurs lektsyi [Fundamentals of psycholinguistics and communication theory: course of lectures]*. [in Russian].
- Leontiev, A.A. (2008). *Psikhologia obshchenia [Psychology of communication]*. Moskva: Smysl: ITS Akademia [in Russian].
- Morosanova, V.I. (2002). *Lichnostnyie aspekty samoreguliatcii proizvolnoi aktivnosti cheloveka [Personal aspects of self-regulation of voluntary human activity]*. *Psikhologicheskii zhurnal – Psychological journal*, 23 (6), 5–17 [in Russian].
- Nikolaenko O.S. (2007). *Teoretychnyi analiz rozvytku komunikatyvnoi samorehuliatcii maibutnikh psikhologiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [Theoretical analysis of communicative self-regulation development of future psychologists in the process of professional education]*. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova – Scientific chorology NPU named after Dragomanov M.P.* Ser. 12. *Psikhologichni nauky – Psychological studies. Zbirnyk naukovykh prats – Collection of scientific papers*, 18 (42), 247–251 [in Ukrainian].
- Osnitskii, A.K. (2007). *Rol osoznanoi samoreguliatcii v uchebnoi deiatelnosti podrostkov v klassakh KRO [Role of conscious self-regulation in learning activity of teenagers studying in corrective developing training classes]*. *Voprosy psikhologii – Psychological Questions*, 3, 42–51 [in Russian].
- Poviakel N.I. (2003). *Profesiohenez samoreguliatcii profesiinoho myslennia u praktychnykh psikhologiv [Profesiogenesis of self-regulation of practicing*

psychologists professional mentality]. Kyiv : NPU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

Rubinshtein, S.L. (2003). *Bytie I soznanie. Chelovekilitso [Social being and consciousness]*. Moskva: Piter [in Russian].

Shein, S.A. (1991). Dialog kak osnova pedagogicheskogo obshchenia [Dialogues the foundation of pedagogical communication]. *Voprosy psikhologii – Psychological Questions, 1*, 44–51 [in Russian].

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ САМОРЕГУЛЯЦИИ УЧИТЕЛЯ В КОММУНИКАЦИИ В ПРОЦЕССЕ РЕЧЕВОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБЩЕНИЯ

Татьяна Кириченко

кандидат психологических наук, доцент кафедры психологии,

ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет
имени Григория Сковороды»,

ул. Сухомлинского 30, Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., Украина, 08401
glushenko13@ukr.net

АННОТАЦИЯ. В статье рассматриваются психологические особенности саморегуляции как фундаментальной характеристики личности, занимающей центральное место в структуре профессионально-речевой деятельности учителя. Отмечено, что саморегуляция учителя обуславливает индивидуальное и типовое своеобразие коммуникативного поведения и выражается в процессе речевого педагогического общения. Осуществлен анализ разносторонних подходов ученых к понятию коммуникации. Замечено, что характерной особенностью речевого общения является его диалогичность, а основным ресурсом саморегуляции учителя в коммуникации диалогическая интенция. Продуктивность саморегуляции в коммуникативном акте определяется целями и ценностями речевого общения. С помощью саморегуляции учитель поддерживает стабильный уровень коммуникативной активности независимо от изменчивости психических состояний. Указано, что учитель в процессе речевого общения выступает коммуникативной личностью, которая сама выбирает и применяет ту или иную его стратегию.

Ключевые слова: саморегуляция, коммуникация, речевое общение, речевая педагогическая деятельность учителя, коммуникативная личность, саморегуляция учителя в коммуникации.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF TEACHER'S SELF-REGULATION IN COMMUNICATION DURING THE VERBAL PEDAGOGICAL INTERACTION

Tetiana V. Kyrechenko

Ph. D. in Psychology, Assistant professor of the Department of Psychology,
HSEE «Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University
named after Hryhoriy Skovoroda»,
30 Sukhomlynsyi Str., Pereyaslav-Khmelnytskyi, Kyiv Reg., 08401
glushenko13@ukr.net

ABSTRACT. *The article deals with the psychological features of self-regulation as the fundamental characteristics of personality that occupies a prominent place in the structure of professional verbal activity of a teacher. It is emphasized that teacher's self-regulation determines individual and typical originality and communicative behaviour and is expressed in the process of verbal pedagogical communication. The analysis was performed on scientists' diverse approaches to the concept of communication. It is noted that a characteristic feature of verbal communication is its dialogueness, and the main resource of teacher's self-regulation in communication is a conversational intention. The efficiency of self-regulation in the communicative act is determined by the goals and values of verbal communication. With the help of self-regulation teacher maintains a consistent level of communicative activity, regardless of the variability of the mental states. It was pointed out that a teacher in the process of verbal communication acts as a communicative person who chooses and applies one or another strategy.*

Key words: *self-regulation, communication, verbal communication, verbal pedagogical activity of a teacher, communicative personality, teacher's self-regulation in communication.*

*Подано до редакції 02.09.2016;
Рецензовано 05.09.2016;
Прийнято до друку 06.09.2016*
